

ԶԱՆԱԶԱՆ 1-ՈՒՐԵՐ

ՆՈՐԻՆ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԹՈԹԻԻՆՆԵՐԸ Ժամանցին Մոսկու ապրիլի 1-ին:

ՎԵՀԱՓ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ մարտի 17-ին Ժամանց Թիֆլիս, ուր և իջած է առաջնորդարանում:

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ:

Բարձրագույն հրամանով Կովկասի քաղաքացիական մասի Կա-վարչապետին իրաւունք է տրոււմ բոլոր աչն քաղաքային խորհրդա-րաններում և լիազօրների ժողովներում, որոնց կազմը պէտք է նո-րոգման ենթարկւի աչ տարի, շարաքնել քաղաքային ոչ-քրիստո-նեալ իրաւաստների և լիազօրների թիւը՝ քաղալին կանոնադրու-թեան 14-րդ յօդաւածով որոշած նորմալից աւելի՝ անկախ քաղա-քում ապրող քրիստոնեաների թւից:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ:

Կովկասեան ջրերի տեսուչ (инспекторъ водъ на Кавказѣ) նշանակած է սրտաթկ. սովէտնիկ Ն. Ա. Պետրով, որը վերջին եր-կու տարիներս Անդրկասպեան երկրի Թուրքեստանեան շրջանում (օբլաստի) ջրաբաշխութեան աւագ պաշտօնեան էր:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՌՈՒՍՏԱՐԱԿԱՆ և աշջկանց դիմնադներին ու պրոդիմնադներին աշակերտների քննութեան վերաբերեալ կանոնների § 36 փոխել է աւս-կերպ. մանկավարժական ժողովներին իրաւունք է տրոււմ առանց քննութեան փոխադրել բարձր դաստիարակ 1) նոցա, որոնք միջին թւով իւրաքանչիւր առարկայից 3 թւանշանից պակաս չունին տարեկան և 4 թւանշանից պակաս ռուսերէնից, լատիներէնից, չուարէնից և մաթեմատիկայից. 2) նոցա, որոնք, առհասարակ բաւարար թւա-նշաններ ունենալով տարեկան, չեն կարող քննութիւններին գալ, կատարելապէս չարգելի ճանաչած պարճառներով:

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ՌՈՒՍՏԱՑՈՒՄ: Պարիզի ցուցահանդէսի համար պատրաստ-ւած սրտաթիտիկական տեղեկութիւններից երևում է հետեւեալը. քա-ղաքային Դպրոցներ 1872 թ-ի կանոնադրութեամբ, ալ և քաա-ռական (3 դասարանեան), եկեղեցական-ծխական երկրասարանեան

Դպրոցների թիւն է 1.900 (որից 250-ը սրբազան սինոդի կառավարութեան ներքոյ): Սկզբնական քաղաքային, գիւղական, զեմստւային, մի-շաստարանեան եկեղեց.-ծխական, մի-շաստարանեան մի-նխորական, երրորդ կարգի մասնաւոր և այլ ստորին դպրոցների թիւը հասնում է 80 հազարի 4 միլիոն աշակերտներով: Տղայոց կլասիկական գիմնազներ 191, որչափոց պրոգիմնազներ 53, Ռէալ դպրոցներ 115, Աշխանց գիմնազներ և պրոգիմնազներ կրթական միւնիստրութեան ներքոյ 346, նոյնը Կայսրուհի Մարիայի հիմնարկութեանց վարչութեան ներքոյ 346, նոյնը սրբ. սինոդի վարչութեան ներքոյ (թեմական դպրոցներ) 60: Միջնակարգ գիւնդական կրթական դպրոցների թիւ է 30:

ՅԻՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ անուանով, որպէս չափոնի է արդէն մեր ընթերցողներին, մի կապակցութիւն է կազմել Արեւմտեան Եւրոպայի հալ ուսանողների միջև, որ արտաբնական է դարեկան համագումար ժողովներով Եւրոպայի քաղաքներից մէկն ու մէկում: Միութիւնը գլուխ է բերած 1897-ին և ունեցել է ցալմբերկու համագումար՝ Հայդելբերգում 1897-ին և 1899-ին, իւրաքանչիւր անգամ 4-4 օր տևողութեամբ: Վերջին համագումարի մէջ վճռուել էր որպէս «Տեղեկագիր Եւրոպայի հալ ուսանողական միութեան», որի մէջ տեղեկութիւններ պիտի տպւէին թէ համաժողովների և թէ տեղական հալ ուսանողական ընկերութիւնների մասին, այլ և որպէս ստատիստիկական տեղեկութիւններ հալ ուսանողների մասին: Մեզ ուղարկած է առաջին «Տեղեկագիրը», որ կազմել է Միութեան կարգադիր լանձնաժողովը: Դա մի բրոշյուր է արեւելեան հայոց լեզուով, 22 էջից, որի, կարող ենք ասել, միակ պակասութիւնը գրքովի լեզւի արդէն չափազանց անհմուտ խմբագրութիւնն է:

Տեղեկագրի տւած տեղեկութիւնները գոհացուցիչ են: Տեղական գրական և գանձարանական ընկերութիւններ ունին Բերլինի և Լալպցիգի հալ ուսանողները, բայց շաստիստութիւններ ունեցել են նաև հալ ուսանողները Միւնխենում և Յիւրիխում: Առաջ են բերած չիլիեալ քաղաքներում հալերէն կարդացած շաստիստութիւնների ցանկը, ապա տրուած են ստատիստիկական տեղեկութիւններ հալ ուսանողների մասին Եւրոպայում, այն ձևով, ինչպէս այդ արած էր Մուրճի մէջ 1897 թ-ին, միայն թէ Տեղեկագրի մէջ ուսանողների անուններ չկան, որ, հարկաւ, կարևոր պակասութիւն չէ: Տեղեկութիւնները վերբերում են ուսանողներին՝ Բերլինի (26 ուս.), Բրեսլաւի (6), Դրեզդէնի (2), Լալպցիգի (11), Հալլէի (3), Միւնխենի (8), Ֆրանքուրդի (3), Լեյպցի (1), Մոնպելիէի (10), Նանսիի (9), Պարիզի (130 հոգուց 50-ի մասին), Լոզանի (6), Ժընևի (18), Յիւրիխի (7),

Պաւիպի (1), Լիէժի (4). ընդամէնը տեղեկութիւններ տրւած են 230 հաւ ուսանողների մասին քիչեալ քաղաքներում (հաշւի առնելով Պարիզի ուսանողներից միայն 50 հոգի): Սրատիստիկական տեղեկութիւնները շեռ եւ լիակատար չեն. բաց անկասկած է որ Միութեանը կ'աջողւի աւել պակասը լրացնել:

ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎԱՆՆԵԱՆ օրիորդաց Դպրոցի համար (Թիֆլ.) Վանքի մալը եկեղեցու, Մոնու Ս. Դէորդ և Բեդէհեմ եկեղեցիների ծխականների ընտրած 4-ական պարզամտւորների ժողովը, թեմակալ առաջնորդի նախագահութեամբ, ընտրեց հոգաբարձուներ՝ Աբգար Յովհաննիսեանին, բժշկ. Ա. Ս. Անանեանցին, իշխ. Ալ. Բեհբուղեանին և բժշկ. Վուլիջանեանին:

ԱԽԱԼՔԱԼԱԿԻ ԱՐԿԱԾԵԱԼՆԵՐԻ մասին, տեղական ոստիկանութեան կազմած ցուցակը հետեւեալն է.

Գիւղերի անունները	Տների թիւը	Քանդութիւններ	Բնակիչներ	Մեռածներ	Անասուններ	Կոտորած անասուն
1. Մերենլա	130	117	1048	86	2158	692
2. Բեժանո (Ճանճլալ) . .	125	117	1160	48	2062	160
3. Էխորիլա	72	69	654	9	1323	160
4. Էխորիլու Սամսար . .	54	51	510	27	1810	319
5. Բալիս	48	45	440	»	1328	141
6. Ազարուիթ	102	40	1230	»	298	34
7. Թոկ-Սամսար	50	39	496	46	1010	614
8. Ականա	66	31	489	14	608	69
9. Տըկինա	21	19	171	3	221	22
10. Լոմարուրս	26	18	312	»	696	16
11. Մաջագ'ա	78	17	740	1	500	49
12. Ալաթուման	48	15	422	2	393	4
13. Ղաշո (Դողալար) . . .	38	12	470	1	6	4
14. Չխարուլա	38	11	416	»	206	»
15. Սիւրք	10	10	120	»	271	29
16. Բարալիթ	130	8	1038	»	»	»
17. Օլաւերիթ	80	8	652	3	359	33
18. Կորիս	84	7	793	»	118	14
19. Բուշալէն	50	5	466	»	2	1
20. Արազովա	128	5	960	1	110	12
21. Գոմ (Գոման)	110	4	920	3	30	»
22. Բալանիթա	30	4	252	»	74	2

23. Բզաւելի	45	3	480	»	73	9
24. Աբուլ	89	2	914	»	46	5
25. Խուլգում	51	2	451	1	100	11
26. Խանգո	130	2	1109	3	»	»
27. Աաճօ	32	1	390	»	»	»
28. Կոթելիա	78	1	381	»	37	8

1943 664 17784 248 15140 2427

ԱՅԱԼՔԱԼԱՅԻ ԳԱՒԱՌԻ ԱՐԿԱՄԵԱԼՆԵՐԻ օգտին Օգնութեան զխաւոր կոմիտէի մէջ ստացուել է 51-ն ապրիլի 207-773 ռ. Դրամով:

ՄԻԻԹԱՐ ՍԵՐԱՍՏԱՅՈՒ 200 ԱՄԵԱԿԸ. «Բազմակէպ» ամսագիրը լիւցեցնում է (1900 № 4) որ զալ 1901 թւականի սեպտեմբերի 8-ին (նոր տոմարով) լրանում է 200 տարին ալն օրից, երբ Մխիթարեան միաբանութիւնների մեծ հիմնադիրը հիմը Դրեց Կ. Պոլսի մէջ իւր անունը կրող հաստատութեան, որ լստու տեղափոխեց Մեթոնի և վերջը՝ Վերնդիկի Սուրբ Ղազար կղզին: Վերնդիկի Մխիթարեան միաբանութիւնը կատարելու է լորելենական հանդէս լիւցալ 200-ամեակի օրը և ալդ առիթով հրատարակելու է ութ գիրք, որ հետեւեալներն են. 1) Հալապարում գիրք, որ է Հ. Ղ. Ալիշանի հաւաքած Հատաճնեք մեր հեղինակների պատմութիւններից, ժամանակագրական կարգով, մինչև 17-րդ դարը, համառօտ աշխարհարար ծանօթութիւններով. 2) Լիակատար բնագրութիւն Մխիթարաբեհաօր, պատկերազարդ. 3) Մխիթարեան միաբանութեան 200-ամեակ գործունէութիւնն ու նշանաւոր գործիչները, պատկերազարդ. 4) Համառօտ պատմութիւն Մխիթարի կեանքի և գործերի. 5), 6) Մխիթարի և իւր միաբանութեան գործունէութեան պատմութիւնը՝ Քրիստոսեան, իտալերէն լեզուներով. 7) Մխիթարի գրութիւններից հարաւածներ, անգլիերէն թարգմանութեամբ. 8) Պատկերազարդ մեծադիր թերթ՝ կատարելիք հանդիսին վերաբերեալ, և ալն:

Միաբանութիւնը ծրագրել է լորելենական տօնին համազգային կերպարանք տալ, և առ ալդ կարգադիր լանճնաժողով է կազմած:

Միտքը լաջող է և ճիշդ. Մխիթար Սեբաստացու նշանակութիւնը միաբանական շրջանակից շատ աւելի լալն է, հա համազգային է: Բաւց չըպիտի մոռանալ, որ որքան և ամբողջ ազգը պարտաւոր է լիւցալ Մխիթարին և իւր գործը, հոգնքան էլ ճիշդ է որ ալդ տօնը չըպիտի կապուի ներկալիս Մխիթարեան միաբանութիւնների հետ, որոնց ուղղութեան խրախուսանք չըպիտի լինի Մխիթարին տօնելը:

ՆԻԷՐՆԵՐ ՆԻ ԿՏԱԿՆԵՐ.

—Ալէքսանդր Մանթաշեան նւիրեց 50.000 ռուբլի թիֆլիսի

առևտրական շառակերպի վարչութեան, ահա որ այդ գումարը գործադրելի թիֆլիսի առևտուրի և մանուֆակտուրայի կոմիտէի ծրագրած այն առևտրական սորորին շարոցին, որի նպատակը պիտի լինի առևտրական սորորին ծառայողներ կրթելը (սորորին գործակատարներ, հաշւապահներ և այլն. չըշփոթել թիֆլիսում հիմնուող Առևտրական միջնակարգ շարոցի հետ, որ բացելու է սեպտեմբերից), Առևտրականների ժողովը վճռեց ծրագրած և դեռ ևս թույլուածեան կարօտ նոր շարոցին չարկացնել (Ալ. Մանթաշեան շարոց) անունը:

— Խուշի էլիբեգեան (Ագուլեցի, վաճառական Երևանում) նւիրեց 500 ռուբլի Երևանի թեմական շարոցին, ի իշխապակ իւր նոր հանգուցեալ ամուսնի:

ԻՐԻ ՎԵՍԵԼՈՎՍԿԻ. Մենք սորացել ենք հետեւեալ նամակը.

«Միծարգոյ պ. Խմբագիր.

«Թող տէք խնդրեմ Ձեր պատական ամսագրի միջոցով լաւորեն իմ անկեղծ շնորհակալութիւնն այն ամենքին, որոնք իմ գրականական՝ գործունէութեան 10-ամեակի առիթով պատուեցին ինձ իրանց շնորհակալական հեռագրներով, ողջունական նամակներով, նւիր ուղարկած աշխատութիւններով, հրատարակութիւններով և արժէքաւոր ընծաներով. Մանաւանդ ուրախալի էր ինձ տեսնել, որ ուշադրութեան և համակրանքի աչք ցոլցներն երեան են գալիս հայ հասարակութեան բազմազան խաւերից, որ ազգային հիմնարկութիւններ, ջարհգործական հաստատութիւններ, պարբերական հրատարակութիւններ, մատենադրներ, ուսանող սերնդի ներկայացուցիչներ, կանայք, բնական գործիչներ, առևտրական շառակերպ ամուսն էլ անպէս համասիրտ և համակամ արձագանք տւին իմ համեստ գրական փօնին: Եռեւարի 22-ն ընդ միշտ թանկագին և լիշխարակելի կը մնալ ինձ համար. ալիպիսի օրեր լաճախ չեն վիճակուում գրական մշակներին, գրչի մարդկանց... 'Նէպի նւաստս ցոյց տւած աչք սիրաշատ տրամադրութիւնը հայ հասարակութեան կողմից, որի վերաբերմամբ ես միշտ տոգորւած եմ եղել անկեղծ և ջերմ համակրանքի՞ զգացումներով, նոր ուժ և եռանդ է ներշնչում ինձ նաև ապագայում շարունակելու իմ գործունէութիւնը, կարողացածիս չափ ծանօթացնելու ռուս հասարակութիւնը հայ ժողովրդի ցաւերին՝ ու կարիքներին, նրա քաղաքակրթական հակումներին, նրա բուն ազգային բնակիչ. Եւ հաւատում եմ, որ վաղ թէ ուշ, կը գալ մի օր, երբ իսպառ կը փարատւին ռուս հասարակութեան կանխակալ և նախապաշար կարծիքներն հայերի մասին և աչք հասարակութիւնը միանգամայն արդար ու գթասիրտ, անաչառ, համ-

բերող և եղբայրասիրական ոգով կը վերաբերւի շէպի հաշ ժողովուրդը-
Յանկանք, որ շուտ հասնի աչք օրը...

«Անկեղծ չարգանքով Իւրի Վէրելովի».

«26 յունւարի 1900 թ».

«Մոսկւա»

ՏԱՃԿԱՆԶԱՅԵՐՔ:

—Կ. Պոլսի Հայոց Աստամական Խորհուրդը վճռեց Ազգ-
կենտր. վարժարանի մէջ «Մանկավարժական դասախօսութիւններ» հաս-
տատել, որ պիտի սկսին փետր. 27-ից և աւարտեն յու-
լիսի վերջը: Առաջնութեան ընդունելիները, երկու սեւից, և վկայ-
ւած ուսուցիչներէից նոքա, որոնք կը փափաղեն իրենց վկայականի
աստիճանը բարձրացնել՝ պարտաւոր են ունենդիր լինել մանկավար-
ժական դասերին:

Յոս կալ թէ առաջիկայ սեպտեմբերին կը հաստատուի բուն
վարժապետանոցը:

—Սանասարեան վարժարանի Պոլսի խնամակալութեան ան-
դամներէից Յովհ. Նուրեանի մարտի մի անդամի պակասած տեղի հա-
մար հիմնական կանոնադրութեան տրամադրութեան համաձայն եր-
կու ընդունելի ներկայացուցան Ս. Պատրիարքին, որը նոցա միջից
անդամ կարգելի Գէորգ Ասլանեանին:

—Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքական փոխանորդ կարգւած է
Գէորգեան Տ. Ներսէս եպիսկոպոսը (անդամ Ս. Յակոբեանց միաբա-
նութեան, նախկին առաջնորդ Ռոդոստոյի), ի տեղի հանգուցեալ
Երեմիա եպիսկոպոսի:

—Էրզրումի մէջ բազմաթիւ շէպեր և նոյն ժամ լուսաւորականներ
թիւն ընդունելու հաշ-լուսաւորականներին կողմից:

—Եօլան-Օլուքի հայերի մէջ դաւանափոխական շարժում է սկսած:

—Սսի կաթողիկոսական ընտրութիւնները ներկայումս դեռ ևս չա-
րունակում են Աշանալում: Աշանալի նահանգապետը թող չըրեց
Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարքի պատիրակ Սահակ եպիսկ. Յապաղեա-
նին նախագահելու ընտրողական ժողովին, ալ թող տրեց նորան
միայն որպէս ընտրութեան մասնակցողի:

—Օրմանեանի հրաժարականը: Պատրիարք Օրմանեանը հրաժարա-
կան թուղթ տւեց Բ. Իրան: Հրաժարականը դեռ ևս ընդունւած
չէ: Այդ հրաժարականը մեկնում է գլխաւորապէս նրանով, որ Սսի
կաթողիկոսական ընտրութիւններին Պատրիարքի պատիրակ Խա-
պաղեան Սահակ եպիսկոպոսին, հակառակ նախնական կանոնների,
թող չըրեց ընտրու ական ժողովին նախագահելու Տաճիկ կառա-
վարութեան աչք վարժունքը ցոյց է տալիս, որ նա վճռել է Սսի

կաթողիկոսութիւնը շուրս բերել Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարքի վարչական իրաւասութեան շրջանակից:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.

— Բերլինի Գիտութիւնների ակադեմիան մարտ 9-ին որոշեց իւր գոյութեան 200 ամեակը. կալսար Վիլհելմ II ճառ խօսեց, չափունելով որ նոր պաշտօններ են հաստատուում գերմանական լեզուի հետազոտութեան և ֆիզիկո-մաթեմատիկական առարկաների զարգացման համար:

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.

Մարտի 22-ին Աւստրիական կալսար Ֆրանց-Յոզեֆի այցելեց Բերլին Վիլհելմ II-ին. 23-ին ներկայ եղաւ Պոլսական թագաժառանգի չափահասութեան հանդէսին:

ՖՐԱՆՍԻԱ. Ֆրանսիացիք զրաւեցին Խնչար ուղղիւր Տիգրեկէլի երկրում (Հիւս. Աֆրիկա, Ալժիրիալի և Մարոկկօյի սահմանների մօտ), կորցնելով 2 օֆիցէր և 9 հրացանաձիգ, մի քանի հոգի էլ վիրաւորւած. արարները կորցրին (ըստ ֆրանսիական տեղեկութեան) 600 սպանւած, 1000 վիրաւոր և 500 գերի:

— Նոր տոմարով ապրիլի 14-ին բացւեց Պարիզի աշխարհահանդէսը:

— Դիտոն քաղաքում բացւեց Գարիբալդիի լուսարձանը, մարտի 25-ին Գարիբալդին այդ քաղաքի պաշտպանը եղաւ ֆրանսիական պատերազմի ժամանակ:

ԱՔԻՍԻՆԻԱ. Կրօնական շէպքերի պատճառով մարտի 7-ին կռիւ տեղի ունեցաւ Գեղդիլիգա-Օլտոէնի մօտ: Հարարի քրիստոնեայ նահանգապետը լաշիւեց 2000 մահմեդականների Մենեիլքը 8000 հեծեալներ շրկեց օգնութեան:

ԱՆԳՆԻԱ.

— Ուէլսի իշխանը, սրը ամուսնու հետ Կոպէնհագէն էր ուղեւորւում, Բրիւսէլի երկաթուղու կայարանում, վագոնում գտնւած միջոցին ենթարկւեց սպանման փորձի, սակայն առանց որևէ վնաս կրելու:

ԺԱՆՏԱՍԻՏԸ երեացել է Աւստրալիալի Սիդնէյ քաղաքում, ուր, մարտի 28-ից հեռագրի համաձայն, պաշտօնապէս չափարարւած է թէ եղել են հիւանդանալու 93 շէպք, որոնցից 23-ը մահւան ելքով:

Ժանտախորը երեացել է նաև Պարսկաստանում, այն է Զուա. նուրիան շրջանի զանազան տեղերում (40 մլոն Բիրմանշահից շէպի հիւսիս-արևմուտք), ուր հիւանդութեան սկզբից երեք շաբաթւաջ ընթացքում, ժանտախորից մեռել են 195 մարդ:

† ՂԱԶԻ ՕՍՄԱՆ ՓԱՇԱ, Պլենալի հերոսը 1877-78 թ. ուսւ. տաճկական պատերազմում, վախճանւեց մարտի վերջերքը:

† ԲԵՐՏՐԱՆ, Ժողէֆ, Ֆրանսիական Ակադեմիայի անդամն ու անփոփոխ քարտուղարը վախճ. մարտի 22-ին:

† ՂՈՐՂԱՆՆԱՆ Դաւիթ Զուրաբեան, վախճ. մարտի վերջերը, իրաւասու թիֆլիսի խորհրդարանի երեք ընտրողական շրջաններում, ճախկին դատաւոր Զաքարթալի շրջանում, ճախկին ճախագահ թիֆլիսի ուրբերի դատարանի. վարել է նաև թիֆլիսի ազգագործական դպրոցի հոգաբարձուի պաշտոն:

ՆՈՐ ՍՏԱՅԻԱԾ ԳՐՔԵՐ

(Ուր թական չկայ—ներկայ տարւանն է)

- 1) ԽԱՆԱԹԵԱՆՅՑ, Գրիգոր, պրոֆ — Մարաբա Մծուրնացի կամ Կեղծ-Ազաթանգեղոս, համեմատական ուսումնասիրութիւն (Հասած Բազմ. հանդիսի ԾԶ հատորէն), Վենետիկ — Ս. Ղազար, Գինը ?
- 2) ՇԱՀ-ՆԱՋԱՐԵԱՆՅՑ, Սիմէօն, բժ.— Որոշ կանոնադրութեան և ծրագրի անհրաժեշտութիւնը և հաջոց թեմական հոգևոր դպրանոցների վարչակ. և ուսումն. կարգ ու կանոնի՝ դիսցիպլինայի միակերպութեան գաղափարը, Մոսկւա, յպ. Ք. Բարխուդարեան. 1 ուղւրի:

ՄՈՒՐՃԻ ՊՈՍՏԱՐԿՂ.

Մոսկւա, Պր. Մ. Շովրեան: Մի նոր նամակի մէջ Գուք, ի միջի ալոց ակնարկելով այն որ մենք տպել էինք Ձեր նամակը Մուրճի № 2-ում, հարց էք տալի թէ մեզ տվ էր տեւ իրաւունք հրատարակելու նամակս: Պատասխանում ենք հետեւալը. ամեն նամակ, որ վերաբերում է հրապարակի վրալ դրած խնդրի—կարելի է հրատարակել, եթէ միայն ալդ խնդիրը ըստ ինքեան հրապարակի վրալ դնելը թույլտրելի է: Որ Ձեր գրքի ճակատին Անուշինի տեւ Շովրեան է դրած—դա մի հանգամանք է, որ թույլտրելի է նկատողութեան առնել մամուլի մէջ. և Ձեր (նամակը) վերաբերում էր նոյն ալդ խնդրին, — հետեւալէս, մեզ ուղղած Ձեր նամակը կարող էինք հրատարակել: Սա մեզ համար ալրուբնական կանոն է, և ալդ մասին թուլ տալ որ և է վիճաբանութիւն մեր թերթի էջերում—կը նշանակէր մեր ընթերցողների հարցասիրութիւնը վերաւորելու չափ սորոր աստիճանի վրալ դնել: Գիրեք որ ալդ մասին Մշակ լրագիրը, թէ և ոչ Ձեր, ալ մի ուրիշ պարոնի առիթով, և շեռ տարիներ առաջ ու ապա նոր նորից մի ալլ դէպքի համար նս մեզ հետ կամեցել է վիճել. բալց նա Մշակ է, սա՛ Մուրճ է, և եթէ Մշակը լանձին Ձեր մի համախոհ է գրեում—Գուք և նա իրարից գոհ եղէք և իրարով միմիարեցէք: Բալց բոլորովին անկախ ալդ հանգամանքից, մեզ չարմացնում է ալդպիսի իրաւունքի խնդիր չարուցանելը նաև այն

պարծառով, որ աշխարհքիս ամեն խմբագրութիւն Ձեր նամակը հրատարակութեան համար նշանակած կը նկատէր՝ թէ բովանդակութեան և թէ գրածքի ձևի կրկին պարծառներով, ձիշդ է, Ձեր կարճ գրութիւնը գրած էր սովորական պոստալին թղթի վրայ, աչնպէս որ մեզ մնում է միայն մտածել, որ որպագրելին ու ոչ-որպագրելին շուք որոշում էք թղթի ձևովն ու լատիւթիւնովը, մի գրութիւն որ պոստի թղթի վրայ է գրած—որպագրելի չէ, իսկ որպագրելին պէտք է ոչ-պոստի թղթի վրայ գրած լինի... Եւ աչ երկրորդ նամակում Դուք շեռ գանգադում էք թէ մենք մեր «տարօրինակ ուղղագրութեամբ շարերի առաջ փակում ենք Մուրճի էջերը», իբր ինչո՞ւ և ենք գրում՝ ու-ի փոխարէն Բալց միթէ Դա փոքր վաւրակ է եղել Մուրճի համար, որ նոքա, որոնք Ձեզ պէս՝ ւ-ից աչնպէս են խորշում ինչպէս եզը կարմիր գոնից, մեզնից հեռու են կանգնել? Դուք պնդում էք թէ ուղղագրութեան ամեն փոփոխութիւն ալ ազգերի մէջ ակադեմիաներն են վճռում: Դա չափազանցութիւն է, ակադեմիաները մեծ մասամբ միմիայն վաւերացրել են աչն, ինչ որ իրենցից առաջ շարերն են ընդունել ու գործածել, ի հարկէ միայն նպատակադրմար Դադաճները: Եւ վերջապէս աչդ Երբ մենք Հալերս պիտի ունենանք սեփական Ակադեմիա, նման Պարիզի, Պետերբուրգի ու ալ գիտնական ակադեմիաների? Նթէ Դրան սպասած լինէինք՝ նոն իսկ մեր ներկայիս գրական լեզուն չը պիտի գոյութիւն ունենար, աչդ որ ակադեմիան վճիռ կալացրեց գրաբարից աշխարհաբարին անցնելը, և որ ակադեմիայի վաւերացումովն է որ 50 տարի է ինչ հալերս թուլ ենք տալիս մեզ նոր գրական լեզուն մշակել...

Մոսկու, Բժիշկ Սիմէօն Շահ-Նազարեանց, Սրացանք Ձեր գրութիւնը Մուրճի № 2-ում «Կոմեդիա թէ Գրական հանդէս» խորագրով մեր նկատողութեան առթիւ: Բալց նախ և առաջ Ձեր ծառ հասկացողութիւնը «չիտակութեան կանոնների» մասին, ինչով չեղւած կը լինենք մեր «չիտակութեան կանոններից», չը որպագրելով Ձեր գրութիւնը: Միթէ կարծում էք թէ աշխտակութիւն կը լինի մեր կողմից չը որպագրել Մուրճի մէջ թէ ինչ լուսեր ունիք Դուք և Ձեր եղբայրը ալ ու աչ հրատարակութիւնից: Մենք ամենին պարտաւոր չենք Ձեր ալ և ալ նամակները որպագրել ու ոչ կլամներ անել մի հրատարակութեան համար, որը գոյութիւն ունի միմիայն Ձեր երեակայութեան մէջ, Շիտակութեան կանոնները խախտած կը լինէինք չը որպագրելով Ձեր մի գրութիւնը, ուր Դուք ցոյց կը տալիք թէ մենք Ձեր առթիւ սխալմունքի մէջ ենք ընկած, կամ սխալ հասկացած լինէինք Ձեր բացատրութիւնները և ալն, Բալց Դուք աչդ պիտի բան չէք պնդում, ալ գալիս էք Դարձեալ հաւատացնելու, որ

Դուք Ձեր հրատարակութեան երկրորդ գրքի համար նիւթ չէք ունեցած դպելու Առանց նորից հաւատացնելու էլ՝ մենք արդէն հաւատացած էինք Ձեր խօսքին, և նորից հաւատացնելու կարիք չըկալ։

Դաւով Ձեր աչն խօսքին թէ «մենք (==Դուք) շարունակում ենք հաւատալ, որ այսօր չեւած ուժերը վաղը կարող են երևան գալ, և ահա ինչու չենք գոցել «Ն.—Փ.»ի խմբագրութեան պոստարկը», մենք կարող ենք պնդել որ Դուք մոլորութեան մէջ էք։ Ո՞վ է կասկածում թէ երբ և իցէ կարող են երևան գալ Ձեզ աշխատակցելու լսօթարութիւն ունեցող գրական քննադատներ, որպէս զի Դուք էլ ճիւղ չունենաք հատորներ հրատարակելու նոցա գրածներին։ Բանը աչն է որ մի գլուխ—խմբագրութիւն կալ ճերկալումս իր գոյութիւն չունեցող աշխատակիցներով, և այդ «խմբագրութիւնը» երեք տարի է սպասում է թէ երբ պիտի լուս ընկնեն այդ «աշխատակիցները», բայց և աչնպէս ամեն տեղ ներկայանում էք՝ Դուք էլ, Ձեր ընկերն էլ՝ իբրև «հրատարակիչ», «խմբագիր», «խմբագրութիւն»։ Ահա թէ ինչով է մի «հանդէս» շառնում կոմէդիա, եւ միմիայն այդպիսի կոմէդիական գրական-քննադատական հանդէսի «խմբագրութիւնը» կարող է պնդել թէ՛ որովհետև իրեն աշխատակցողներ չըկան, ուրեմն նաև մեր գրականութիւնը չունի գրական-քննադատական ուժեր։ Նոքա կան և եղել են, բայց Ձեր աշխատակիցները չեն—ահա ճամարութիւնը, եթէ եղլչէ Մադաթեան, Յովհաննէս Շահնազարեան (==Գնունի), Կարապետ Կուսիկեան, Նիկ. Ալըալեան—իրենց քննադատական նախափորձերը Ձեզ տած լինէին ու յորա վրալ աւելցրած լինէիք մի շարք թարգմանական լուսաններ,—Դուք այսօր կունենալիք Ձեր մխիթարութեան համար մի քանի հատորիկներ հրատարակելու պատրաստի նիւթեր։ Բայց չէ. Դուք սպասում էք, երևի, թէ երբ Մուրճի մէջ գրական-քննադատների թիւը դասնի կը հասնի, որ նոցանից երկու-երեքը, որ և է պարճաւով Ձեզ աշխատակցելու լսօթարութիւնը չաղնեն ու Դուք էլ երկրորդ գրքի լաւաջարանի մէջ պարծենաք թէ նոյն իսկ Ձեր տարիներով անգործութիւնը գրական-քննադատութեան համար նպատաւոր եղաւ, և ահա այժմ, շնորհիւ Ձեր ճրատարակութեան, քննադատներ աշխարհ տեսանք...